

2. Pirmie ziedu līdzekļi

Kādā 1928. gada rudens dienā, varbūt savā dzimšanas dienā – 24. septembrī, Edvards Bahs vienatnē devās pastaigā gar Askas upes krastu starp Dienvidvelsas pilsētām Ebergaveniju un Krikhovelu. Bahs bija atstājis Londonu, „izjūtot pēkšņu vēlmi”¹ kādu laiciņu pavadīt pie dabas krūts un atpūsties no laboratorijas darba radītā stresa. Viņš turpināja iepazīties ar augu valstību, līdzīgi ņemot vienīgo nepieciešamo laboratoriju – sevi. Vīksas aprakstītā brīvmūrnieku banketa laikā² Bahs bija novērojis apkārtējo cilvēku izturēšanos un uzvedību un atklājis, ka dažiem piemīt vienādas manieres, it kā viņi nāktu no vienas ģimenes. Šos cilvēkus varēja iedalīt emocionāli radniecīgos tipos – pēc to bailēm, aizkaitināmības, neizlēmības vai lepnuma –, un šie dažādie cilvēku emocionālie tipi veidoja viņa jaunās ārstniecības sistēmas pamatu. Apvienojot savus novērojumus ar pārlicību par to, ka slimība sākas emocionālu, nevis fizisku problēmu dēļ, Baham izveidojās skaidrs priekšstats, kādiem būtu jābūt jaunajiem ārstniecības līdzekļiem. Tagad viņam dabā bija jācenšas atrast augus, kas būtu līdzvērtīgi šiem cilvēku tipiem.

Askas upe Krikhovelā

Parasti pirms pētījumu veikšanas mēs vispirms iepazīstamies ar iepriekš publicētajiem nozīmīgākajiem atklājumiem par mūs interesējošo tēmu, taču E. Baham šādas iespējas nebija. Farmakopejās bija aprakstīta tikai ārstniecības augu fizikālā iedarbība, proti, kā lietot noteiktu vielu konkrētas slimības gadījumā, turpretim Bahu interesēja, kā augi ietekmē cilvēka emocionālo un intelektuālo uzvedību. Šis fakts vien jau izskaidro, kāpēc Bahs savus pētījumus veica nevis bibliotēkās, bet plāvās, nevis farmācijā, bet sevī pašā. Taču ne jau tikai informācijas trūkums vien bija iemesls, kāpēc Bahs devās pastaigās dabas plašumos, lai rastu jaunas idejas. Viņš savu uzmanību no ārējiem cēloņiem un iedarbības novirzīja uz iekšējiem cēloņiem un iedarbību. Tātad viņa skatiens bija pievērstis cilvēkam, nevis slimībai, un nevis kuram katram cilvēkam, bet sev. Pieņemsim, ka ikviena cilvēka izturēšanās pamatā ir kāds no šiem divpadsmit emocionālajiem tipiem: viņi izjūt bailes vai dzīvo sapņos, viņi ir nepacietīgi vai arī neizlēmīgi. Tas nozīmē, ka

arī Baham bija raksturīgs kāds no šiem uzvedības veidiem, tāpēc viņš nolēma atrast ārstniecības līdzekli pats sev.

Ar Edvardu Bahu varam iepazīties Noras Vīksas grāmatā,³ taču viņa ļoti maz stāsta par ārsta personību, jo ir skaidrs, ka viņa viņu mīlēja. Tomēr daudz var spriest pēc apkopotajiem faktiem: Bahs deva priekšroku darbam vienatnē, viņam bija skaidri dzīves mērķi, un viņam nepatika „noteiktas darba stundas, likumi un noteikumi”.⁴ Viņš bija ļoti enerģisks, un viņam patika strādāt sev, piemēram, izgatavot mēbeles. Bahs nebija sabiedrisks cilvēks, vairāk vientuļnieks, pārliecināts par sevi, impulsīvs un apņēmīgs, viņš spēja ātri pieņemt lēmumus. Stāsta, ka Bahs varēja noteikt nozodes tipu jebkuram pacientam tik īsā laika sprīdī, cik bija nepieciešams, lai pārietu pāri konsultācijas telpai un apsēstos. Ķermeņa uzbūve un kustēšanās veids, kā arī izturēšanās dod tūlītējas norādes par paša Baha tipu. Aplūkojiet Baha fotogrāfiju! Ko tā jums stāsta?

Abi ārsti Vīleri un Baha kolēģis Viktors Bulens minējuši daudz personiskākus iespaidus.⁵ Viņi stāsta, ka Bahs bija ātrs un oriģināls domās, drošsirdīgs, bezbailīgs, pašreizējais un augstsirdīgs, un viņam piemita daudz pozitīvu rakstura īpašību. Taču varbūt daudz vairāk par Baha raksturu liecina fakts, ka viņu kaitināja cepures valkāšana – viņš to „neapzināti nedaudz purināja un raustīja”,⁶ it kā mēģinātu to nokratīt no galvas. F. Dž. Vīlers uzskatīja Bahu par tiešu cilvēku, kas izvairījās no strīdiem un necentās pārliecināt citus par savu uzskatu pareizību. Viņš spēja ātri izlemt, spēji rīkojās, dažkārt bija neiecietīgs pret citu lēnīgumu. Savukārt Bulens rakstīja, ka Bahs ātri sadusmojās un tikpat ātri nomierinājās, kā arī uzsvēra viņa lēnprātību, iedvesmojošo pašpaļāvību un spēju just citiem līdz.

Šī informācija ļauj pavisam viegli secināt, ka Bahs bija spriganes tipa cilvēks. Šīs grupas cilvēku pozitīvās īpašības ir lēnprātība, līdzsvarotība un prasme atbrīvoties, savukārt personības negatīvās iezīmes – sasprindzinājums, aizkaitināmība un neiecietība. Pieņemsim, ka Bahs meklēja ārstniecības līdzekli sev un šis būtu spriganes tipa cilvēka apraksts. Kāds augs atbilstu šim raksturojumam?

Edvards Bahs ilgu laiku detalizēti pētīja un novēroja augus. Nora Vīksa raksta, ka viņš „dienām ilgi iedziļinājās augu valsts sugu dažādībā, pierakstot, kur tie aug, kādā augsnē, to ziedlapu krāsu, formu un skaitu, vai tie pavairojas ar gumiem, saknēm vai sēklām ..”⁷ Stundām ilgi viņš sēdēja un pētīja „katras puķes, krūma un koka augšanas paradumus un raksturīgās īpašības”, un stāstīja Vīksai, ka viņai jāmacās pazīt katru no šiem ārstniecības augiem ikvienā tā augšanas posmā. Neviens no Baha publicētajiem darbiem gan nestāsta, kā tieši Bahs izmantoja savus novērojumus.

Nav šaubu, ka Baham bija spēcīga intuīcija,⁸ iespējams pat, ka viņš bija gaišregis.* Lai arī kā bija īstenībā, šis fakts tikai pārvirza citā dimensijā jautājumu, kā Bahs (vai viņa gars) spēja atrast augu ar tām īpašībām, kuras viņš meklēja un kas būtu pretsvars emocionālajam tipam vai grupai, kurai Bahs piederēja. Nav nozīmes un nav arī iespējams uzzināt, vai Baham atbildes uz šo jautājumu sniedza kāda cita būtne, mēs varam tikai aplūkot augu un uzdot jautājumus sev. Tam, ko Bahs varēja ieraudzīt auga smalkajā, neredzamajā formā, jābūt saskatāmam arī auga fiziskajā formā un otrādi. Šajā ziņā mēs atrodamies tādā pašā situācijā kā Bahs, kad viņš 1928. gada rudenī viens pats devās pastaigā gar Askas upi. Lūk, cilvēks un, lūk, augi: kas viņiem ir līdzīgs?

Puķu sprigane (latīņu val. *Impatiens glandulifera*; sākotnēji tās latīniskais nosaukums bija *Impatiens roylei* par godu botānikas profesoram Roilam)⁹ ir viengadīgs augs. Ik pavasari tas izdīgst no sēklām un labvēlīgos augšanas apstākļos jūlijā var sasniegt vairāk nekā divu metru augstumu. Spriganei patīk irdenas, auglīgas un mitras augsnes ūdens tuvumā un jebkāds mēslojums. Auga sēklas ir smagas, un pēc ziemas plūdiem tās iestrēgst krasta sanesumos. Izdīgušās sēklas enerģiski aug un drīz vien pārņem visu upes krastu. Sprigaņu audzes pilnībā izspiež citas upju krastu veģetācijai raksturīgās sugas.

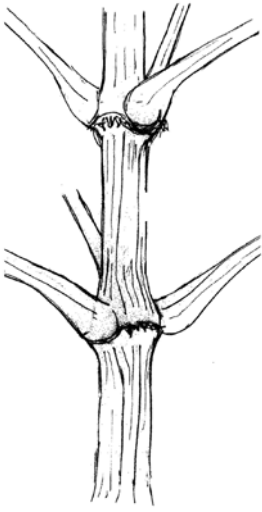
Puķu sprigane ir Himalaju balzamīne, kas Anglijā ieviesta 1839. gadā. Sugas izplatība pa Lielbritānijas ūdens ceļiem ir apbrīnojami veiksmīga, šis ir viens no bagātīgāk pārstāvētajiem svešzemju augiem Lielbritānijas florā. Lai arī ir vēl citas sprigaņu sugas, kas naturalizējušās Eiropā, neviena to nav izdarījusi tik veiksmīgi kā *Impatiens glandulifera*. Himalajos sprigane aug 1800 līdz 4000 metru augstumā un ir tikpat dominanta. F. S. Smits grāmatā *The Valley of Flowers* (1938) raksta: „Ja šis augs reiz ieaugas, ganības ir izpostītas uz visiem laikiem.”¹⁰ Šis lielais augs ar ziedu palagiem pārklāj akru pēc akra, izveidojot ziedošu balzamīņu mūžamežu.

Puķu sprigane Lielbritānijā nav populārs augs, jo tā izspiež vietējās sugas, pārņemot upju un kanālu krastus. Pirms dažiem gadiem avīzē *The Hereford Times* bija ievietots sludinājums, kurā brīvprātīgie tika aicināti Vaies upes krastos nocirst un iznīcināt spriganes. Vusterširas grāfistē pat ir vietēja mēroga savvaļas dzīvnieku fonds, kas purvāju rezervātos izposta sprigaņu audzes.¹¹ Savukārt kādas Esekssas grāfistes pilsētas mājas dārzā nakts laikā iezagās kaimiņš, lai iznīcinātu tur augošo sprigani. Jā, šis ir augs, kurš cilvēkus neatstāj vienaldzīgus!

* Nora Viksa raksta: „Baham bija ārkārtīgi izteikta redzes spēja, viņš varēja redzēt cilvēka garu lidināties virs ķermeņa...” *The Medical Discoveries of Edward Bach Physician*, p. 109.

**Puķu
sprigane**
Impatiens
(angļu val.)

Salīdzinot ar lielāko daļu viengadīgo augu, sprigane aug strauji, varbūt 25 milimetrus dienā. Augšanas ātrums ir spriganes īpašība, ko nepieciešams atcerēties. Auga struktūra ir vienkārša: bambusam līdzīgais stublājs sadalīts segmentos ar gredzeniem, kas to padara stiprāku. Stublājs ir sulīgs un dobjš, viss augs pildīts ar ūdeni, tādēļ – smagnējs. Ievainojot vai sabojājot stublāju, augs ātri salūst un novīst. Stublāji ir ar sārtu, vara un bronzas nokrāsu, kas liecina par metālu klātbūtni. Lapas ir tumši zaļas, bagātas ar hlorofilu. Lapu kāti izvietoti 60° leņķī pret stublāju, kas ir apaļš kā šķēpa kāts. Lapas ir elegantas, lielas un lancetiskas, ar skaidri izteiktu vidusdzīslu. Augs aug vertikāli un ir ļoti strukturēts. Stublāja virsmā redzamas līnijas, kas līdzinās taisniem, izstieptiem muskuļiem un stublāju notur vertikāli.

Impatiens glandulifera